

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет (інститут) географічний

Кафедра економічної та соціальної географії

СИЛАБУС
вибіркової навчальної дисципліни
КЛАСТЕРНІ ФОРМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
ГОСПОДАРСТВА

(назва дисципліни)

підготовки _____ **бакалавра** _____

(назва освітнього рівня)

спеціальності _____ **014.07 Середня освіта. Географія** _____

(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійної програми **Середня освіта. Географія. Економіка**

(назва освітньо-професійної, освітньо-наукової / освітньо-творчої програм)

Силабус навчальної дисципліни «КЛАСТЕРНІ ФОРМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСТВА» підготовки бакалавр, галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія), за освітньо-професійною програмою Середня освіта. Географія. Економіка.

Розробник: Поручинська І. В., доцент кафедри економічної та соціальної географії, кандидат географічних наук, доцент

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри економічної та соціальної географії
Протокол № 1 від 30 серпня 2021 р.

В. о. завідувача кафедри: _____

Погребський Т. Г.

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка, Спеціальність: 014.07 Середня освіта (Географія) Освітньо-професійна програма: Середня освіта. Географія. Економіка Освітній ступінь Бакалавр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання 4-ий
		Семестр 8-ий
		Лекції 28 год.
ІНДЗ: <u>немає</u>		Практичні (семінарські) 26 год.
		Самостійна робота 88 год.
		Консультації 8 год.
	Форма контролю: <u>залік</u>	

Таблиця 2

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка, Спеціальність: 014.07 Середня освіта (Географія) Освітньо-професійна програма: Середня освіта. Географія. Економіка Освітній ступінь Бакалавр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання 5-ий
		Семестр 10-ий
		Лекції 4 год.
ІНДЗ: <u>немає</u>		Практичні (семінарські) 10 год.
		Самостійна робота 118 год.
		Консультації 18 год.
	Форма контролю: <u>залік</u>	

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Таблиця 3

Викладач	Поручинська Ірина Володимирівна
Науковий ступінь	Кандидат географічних наук
Вчене звання	Доцент
Посада	Доцент кафедри економічної та соціальної географії
Контактна інформація	тел. +380992074199, e-mail rinaporuchynska@gmail.com
Дні занять	

III. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Анотація курсу

Дисципліна «Кластерні форми територіальної організації господарства» є складовою частиною дисциплін вільного вибору студента. **Предметом** вивчення навчальної дисципліни є основні теоретичні положення та провідні підходи до кластероутворення та районування, загальні закономірності формування та розвитку кластерів.

Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета. Дисципліна призначена для формування системних знань і розуміння концептуальних основ територіального розміщення виробництва на кластерній основі, економічного змісту локальних кластерних утворень та підходів до класифікації кластерів, дослідження взаємозв'язків між суб'єктами кластеру, передумов виникнення та переваг функціонування кластерів як складових інституційних перетворень в соціально-економічних системах, різноманіття виявів кластеризації у світі для їх подальшої класифікації, тенденцій розвитку кластерних форм організації виробництва у глобальній економіці для обґрунтування напрямів підвищення їхньої ролі в економіці України, завдань ефективного використання природних, науково-виробничих і людських ресурсів регіонів України.

Основні завдання курсу:

- систематизувати теоретичні засади кластерних форм організації виробництва;
- дослідити кластери як форму розміщення виробництва у світовій економіці на локальних рівнях для визначення їх економічної природи;
- визначити різноманіття виявів кластеризації у розвинених країнах та Україні для їх подальшої класифікації;
- виокремити тенденції розвитку кластерних форм організації господарства у глобальній економіці для обґрунтування напрямів підвищення їхньої ролі в економіці України;
- проаналізувати процеси кластеризації в економіці України та умови їх розвитку;
- обґрунтувати напрямки підвищення ролі кластерів у господарстві України.

Результати навчання

У результаті вивчення дисципліни студенти мають здобути наступні практичні навички та уміння:

Загальні компетентності (ЗК): **ЗК 2.** знання й розуміння предметної професійної діяльності та здатність до професійного розвитку та навчання впродовж життя; **ЗК 3.** здатність до використання сучасних, у тому числі інформаційних технологій, володіння навичками застосування програмних засобів; **ЗК 8.** здатність до пошуку, обробки та критичного аналізу інформації з різних джерел, до інноваційного мислення, креативності, до генерування нових ідей; **ЗК 9.** здатність до використання знань в практичній діяльності, до адаптації та дії в нових умовах.

Фахові компетентності (ФК): **ФК 1.** здатність застосовувати набуті географічні, економічні та психолого-педагогічні компетентності для

Предметні компетенції (ПК): **ПК 1.** здатність використовувати поняття, концепції, теорії географії й економіки для комплексної характеристики природних та соціально-економічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному); **ПК 7.** здатність відтворювати основні теорії та закони економіки, оцінювати нові відомості й інтерпретації в контексті формування в учнів системних економічних знань, компетентності підприємливості та фінансової грамотності; **ПК 10.** здатність виконувати прийоми опису, аналізу, систематизації інформації, отриманої із загальногеографічних та тематичних карт, представляти за картами комплексну географічну оцінку території, укладати картографічні твори з використанням сучасних інформаційних технологій.

Знати: основи теорії кластероутворення; класифікаційні ознаки кластерів з метою виділення їх видів і підвидів; основні аспекти структурного аналізу комплексних утворень економіки з метою пізнання складу і співвідношення елементів системи та вдосконалення їх взаємозв'язків; напрямки вдосконалення територіальної організації суспільно-географічних систем з метою підвищення ефективності територіальної організації економіки.

Структура навчальної дисципліни

Структура навчальної дисципліни для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції.	Практичні роботи.	Самостійна робота	Консультації	Форма контролю */ Бали
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади кластерних форм організації виробництва у глобальній економіці						

Тема 1. Територіально-виробниче комплексотворення і форми територіального зосередження виробництва	10	2	2	6	-	ДС/2
Тема 2. Еволюція економічної думки з просторової організації	10	2	2	6	-	ІРС,РЗ/3
Тема 3. Роль кластерних підходів у формуванні конкурентоспроможності територій	10	2	2	6	-	ІРС,РЗ/3
Тема 4. Класифікація кластерних форм організації виробництва та їх місце у мережових територіальних утвореннях	12	2	2	6	2	РЗ/К /3
Тема 5. Прояви кластеризації	10	2	2	6	-	РЗ/К/3
Тема 6. Тенденції розвитку кластерних систем	12	2	2	6	2	РЗ/К/3
Тема 7. Сучасна практика використання кластерних форм організації виробництва у глобальній економіці	10	2	2	6	-	РЗ/К/2
Модульна контрольна робота 1						МКР/30
Разом за змістовим модулем 1	74	14	14	42	4	50
Змістовий модуль 2. Бізнес-формати стратегічних партнерств						
Тема 8. Регіональні особливості розвитку промислових кластерів	10	2	2	6	-	ІРС/3
Тема 9. Проектування регіонального індустріального кластера	10	2	2	6	-	ІРС/3
Тема 10. Регіональні особливості розвитку агропромислових кластерів	10	2	2	6	-	ІРС,ДБ/3
Тема 11. Регіональні особливості розвитку наукових кластерів	10	2	2	6	-	РЗ/К /3
Тема 12. Регіональні особливості розвитку транспортно-логістичних кластерів	12	2	2	6	2	ІРС/3
Тема 13. Кластеризація економіки країн світу	12	2	-	8	2	ІРС,РЗ/К /3
Тема 14. Кластеризація економіки України	12	2	2	8	-	ІРС/2
Модульна контрольна робота № 2						МКР/30
Разом за змістовим модулем 2	76	14	12	46	4	50
Всього годин/Балів	150	28	26	88	8	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

Таблиця 5

Структура навчальної дисципліни для заочної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції.	Практичні роботи.	Самостійна робота	Консультації	Форма контролю */ Бали
Тема 1. Роль кластерних підходів у формуванні конкурентоспроможності територій	28	2	2	22	2	IPC/8
Тема 2. Класифікація кластерних форм організації виробництва та їх місце у мережових територіальних утвореннях	32	2	2	24	4	P3/8
Тема 3. Сучасна практика використання кластерних форм організації виробництва у глобальній економіці	30	-	2	24	4	P3/8
Тема 4. Кластеризація економіки країн світу	30	-	2	24	4	P3/8
Тема 5. Кластеризація економіки України	30	-	2	24	4	IPC/8
Модульна контрольна робота						60
Всього годин / Балів	150	4	10	118	18	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

Завдання для самостійного опрацювання

Таблиця 6

№ з/п	Тема
1	Кластери та суспільно-територіальні системи
2	Основні фактори та рушійні сили розвитку конкуренції
3	Інтенсифікація міжнародної конкуренції та фактори, що її визначають
4	Аналіз конкуренції на основі теорії ігор
5	Аналіз конкурентних переваг та конкурентоспроможності фірми
6	Основні методи ведення конкурентної боротьби між фірмами
7	Основні концепції розвитку конкурентоспроможності економіки країни

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика викладача щодо студента

Для одержання високого рейтингу необхідно виконувати наступні умови:

- не пропускати навчальні заняття, не спізнюватися на них та не займатися сторонніми справами на заняттях;
- чітко й вчасно виконувати навчальні завдання та завдання для самостійної роботи;

– брати участь у контрольних заходах (поточний, модульний, підсумковий та контроль самостійної роботи).

За об'єктивних причин (наприклад, хвороба) навчання може відбуватись в он-лайн формі (змішана форма навчання) за погодженням із деканатом та керівником курсу.

Політика щодо академічної доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- виконувати всі поточні завдання та підсумковий контроль самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- списування під час контрольних заходів (в т. ч. із використанням мобільних пристроїв) заборонено;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань студентів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Самостійно вивчати матеріал пропущеного заняття, за умов не виконання завдань практичного або лабораторного занять відпрацювати їх під керівництвом викладача та захистити у час передбачений графіком консультацій викладача.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (до -50 %). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Рейтингову кількість балів здобувача освіти формують бали, отримані за модульні контрольні роботи, (максимум – 60 балів) та виконання завдань тем змістових модулів (максимум – 40 балів).

До модульної контрольної роботи допускаються здобувачі освіти, які опрацювали весь обсяг теоретичного матеріалу в т.ч. і матеріал самостійно, виконали практичні роботи.

Форма підсумкового контролю – залік.

На залік виносяться основні питання, типові та комплексні задачі, ситуації, завдання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

До заліку не допускається здобувач вищої освіти, який набрав менше ніж 20 балів за навчальну роботу впродовж семестру, не виконав і не здав усі практичні завдання, не відвідував без поважних причин більшу частину лекцій.

Орієнтований перелік питань до заліку

1. Роль територіально-виробничого комплексоутворення в територіальній організації виробництва.
2. Зміст поняття “кластер”.

3. Кластери в світі.
4. Кластери в Україні.
5. Територіально-виробниче комплексоутворення і форми територіального зосередження виробництва
6. Еволюція економічної думки з просторової організації
7. Роль кластерних підходів у формуванні конкурентоспроможності територій
8. Класифікація кластерних форм організації виробництва та їх місце у мережевих територіальних утвореннях
9. Прояви кластеризації
10. Тенденції розвитку кластерних систем
11. Сучасна практика використання кластерних форм організації виробництва у глобальній економіці
12. Регіональні особливості розвитку промислових кластерів
13. Проектування регіонального індустріального кластера
14. Регіональні особливості розвитку агропромислових кластерів
15. Регіональні особливості розвитку наукових кластерів
16. Регіональні особливості розвитку транспортно-логістичних кластерів
17. Кластеризація економіки країн світу
18. Кластеризація економіки України
19. Функціональна структура управління кластером у системі економічної політики
20. Синергетичні ефекти міжнародного кластера
21. Класифікація кластерів за територіальною ознакою
22. Теоретичні підходи до кластерного утворення
23. Розвиток транскордонних кластерів у сучасних умовах
24. Напрями державної регіональної кластерної політики
25. Кластерний метод в системі методів формування соціально-економічного розвитку регіону
26. Кластерний підхід до збереження культурної спадщини
27. Кластерний підхід до формування регіонального господарського комплексу
28. Особливості туристичних кластерів.
29. Основні фактори та рушійні сили розвитку конкуренції
30. Інтенсифікація міжнародної конкуренції та фактори, що її визначають
31. Аналіз конкуренції на основі теорії ігор
32. Аналіз конкурентних переваг та конкурентоспроможності фірми
33. Основні методи ведення конкурентної боротьби між фірмами
34. Основні концепції розвитку конкурентоспроможності економіки країни

VI. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Навчальна дисципліна оцінюється за 100 бальною шкалою. Переведення балів внутрішньої 100 бальної шкали в національну шкалу здійснюється наступним чином:

Таблиця 7

Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90–100	Відмінно
82–89	Дуже добре
75–81	Добре
67–74	Задовільно
60–66	Достатньо
1–59	Незадовільно

VII. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Горлачук В. В. Кластерна модель розвитку туризму в місті. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/SocGum/Npchdu/Economy/200996/96_14.pdf
2. Жигалкевич Ж. М. Кластери взаємодіючих підприємств та їх класифікація. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2014. Т. 19, Вип. 2/3. С. 98-101.
3. Завадська Д. В. Економічна кластеризація: сутність, проблеми та перспективи розвитку в Україні. *Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. пр. / голов. ред. М. І. Зверяков; Одеський держ. екон. ун-т. Одеса, 2012. № 1 (44). С. 187–196*
4. Кузьмін О. Кластери як чинник інноваційного розвитку підприємств і територіальних утворень. *Економіка України*. 2010. № 2. С. 14-23.
5. Куриляк Є., Куриляк М. Кластери як форма розміщення виробництва у локальній економіці. *Регіональні перетворення у світовому та українському вимірах* : моногр. / за наук. ред. д. е. н., проф. А. І. Крисоватого та проф. Є. В. Савельєва. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. С. 257.
6. Оксенюк К. І. Формування та розвиток регіональних інноваційних кластерів. *Бізнес-Інформ*. 2012. № 9. С. 47-50.
7. Папіж Ю. С. Визначення територіально-виробничих кластерів для гірничодобувних регіонів. *Економічний простір*. 2014. № 90. С. 187–195.
8. Портер М. Конкуренція. М.: Изд. Дом "Вільямс", 2001. 495 с.
9. Смаль І. Туристичні кластери та можливість їх формування в Україні. *Україна: географічні проблеми сталого розвитку: Зб. наук. праць: У 4 т. К.: ВГЛ Обрії, 2004. Т.3. С.118–120.*
10. Технологічна модернізація в європейській економіці: монографія / [Бурмич О. С., Лук"яненко О. Д., Панченко Є. Г., Чужиков В. І.]; за наук. ред. В. І. Чужиова. К.: КНЕУ. 2013. С. 174–175.